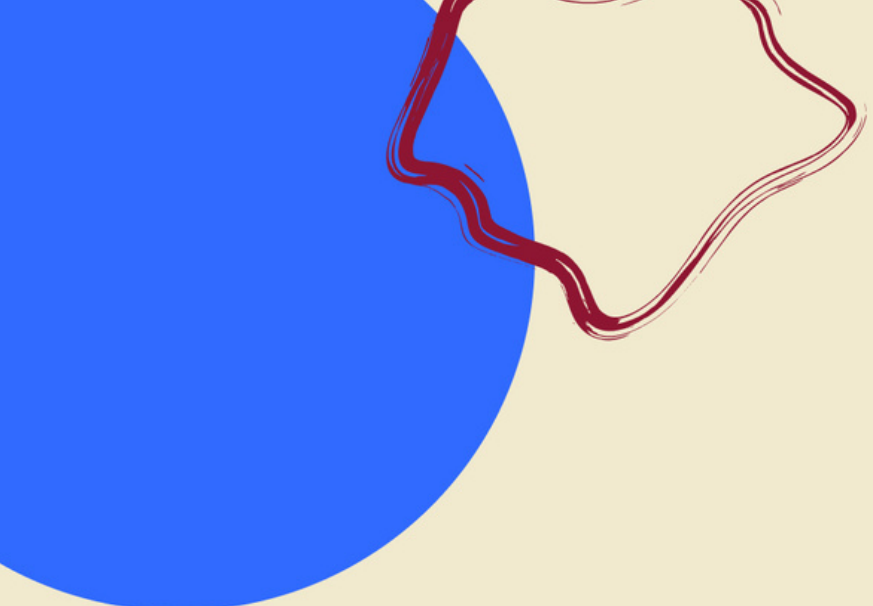

DJES

DANISH JOURNAL OF EDUCATION STUDIES

SOCIALE AKTIVITETER OG FÆLLESSKABER I GYMNASIET

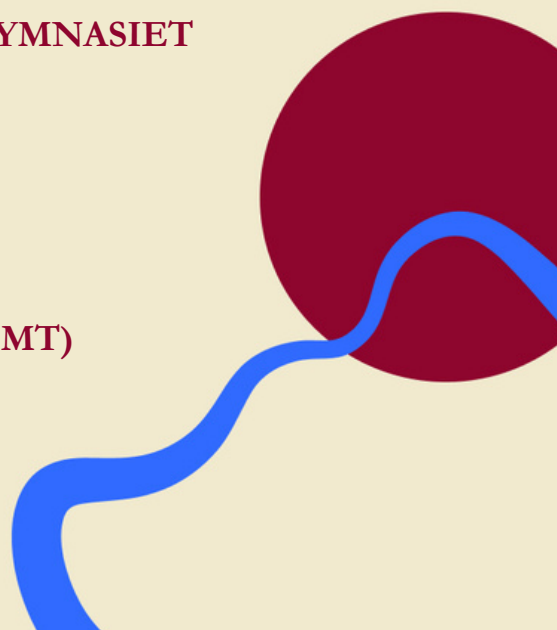
Sidse Vive Jensen

Selvstændig forsker, research fellow ved TrygFondens
Børneforskningscenter, Aarhus Universitet

INDBLIK OG INDSPARK (IKKE FAGFÆLLEBEDØMT)

SEPTEMBER 2026

PUBLICERET ONLINE

Kolofon

Redaktører

Miriam Madsen (chefredaktør), Kim Holflod, Karina Kiær, Bea Møller Schmidt, Julie Reng Andersen, Katrine Mygind Bach, Simon Langkjær, Nanna Bregnballe, Daniel Kardyb, Oliver Asmund Bornemann & Jan Thorhauge Frederiksen

Nummer

Årgang 4, nr. 2/2026, publiceret fortløbende

Artikeltype

Indblik og Indspark (ikke fagfællebedømt)

Adresse

Department for Education Studies

DPU, Aarhus University

Tuborgvej 164, 2400 Copenhagen NV:

djes@edu.au.dk

<https://tidsskrift.dk/tidsskriftforuddannelsesvidens/index>

ISSN: 2794-3445

Visuel Identitet

Puk Dam Sørensen

This work is licensed under a Creative Commons
Attribution 4.0 International License

SOCIALE AKTIVITETER OG FÆLLESSKABER I GYMNASIET

Sidsel Vive Jensen

Selvstændig forsker, research fellow ved TrygFondens Børneforskningscenter, Aarhus Universitet

Abstract

Gymnasiefest, studenterkørsel, introtur, klassefest, kor, filmklub og idrætsdag. Hvad er egentlig formålet med alle disse aktiviteter, og hvordan påvirker de gymnasiernes sociale fællesskaber? Denne artikel præsenterer en analyse af forholdet mellem sociale aktiviteter og fællesskaber på fire gymnasier, der deltog i forskningsprojektet Fællesskaber på Tværs i 2024-2026. Analysen identificerer fem forskellige typer af sociale aktiviteter – projektaktiviteter, interesseaktiviteter, fejring, samværsaktiviteter og trivselsaktiviteter – og viser, at disse hver især spiller forskellige roller for de frivillige og de institutionelt definerede fællesskaber på gymnasierne.

Keywords: Sociale aktiviteter, fællesskab, gymnasier

Introduktion

Gennem de seneste årtier er der sket en udvikling i gymnasiernes fokus på fællesskaber. Hvor fællesskaber tidligere opstod blandt gymnasieelever på elevernes eget initiativ – godt nok understøttet og anerkendt af gymnasiernes institutionelle praksisser – er fællesskaber i dag i højere grad noget, som gymnasierne også tager et institutionelt ansvar for. Denne udvikling understøttes blandt andet af en ændret gymnasielov, der fastsætter, at gymnasiernes studieforberedende og alment dannende formål ikke kun udfoldes i undervisningen men breder sig i gymnasiets ”institutionskultur” og i ”institutionens dagligliv” (Bekendtgørelse af lov om de gymnasiale uddannelser, LBK nr. 1106, 2025, § 1, stk. 4). Siden gymnasiernes økonomi blev underlagt taxameterordningen i 2007, er konkurrencen om eleverne desuden øget, og for nogle gymnasier er de fællesskaber, de tilbyder, blevet et vigtigt salgsargument på linje med gode sciencefaciliteter. Endelig bliver fællesskaber på mange gymnasier set som afgørende for de unges trivsel; gode fællesskaber mindsker fravær og forhindrer frafald mens dårlige fællesskaber gør det modsatte (Danmarks Evalueringsinstitut, 2019).

Gymnasiefællesskaber er således ikke længere kun et kærkomment biprodukt af, at mange unge samles i mange timer om fælles undervisning, men også et strategisk middel til almen dannelse, rekruttering og fastholdelse af elever. Denne erkendelse har på mange gymnasier medført en øget opmærksomhed omkring de unges fællesskaber. Gymnasierne er særligt optagede af at forstå hvordan de kan understøtte etableringen og opretholdelsen af gode fællesskaber. Et væsentligt værktøj er de mange forskelligartede sociale aktiviteter, der findes på ethvert gymnasium. Disse aktiviteter opfattes både som en afspejling af og som et udviklingsrum for fællesskab.

Gymnasierne er ikke alene om at antage en sammenhæng mellem sociale aktiviteter og fællesskaber. En lang forskningstradition med udgangspunkt i Durkheims teori om at fællesskaber opleves stærkest, både kropsligt og følelsesmæssigt, når en gruppe samles i et ritual, har betonet betydningen af fælles aktiviteter, hvor deltagerne oplever at være en del af noget større end dem selv (Collins, 2004; Durkheim, 1995; Turner, 1969).

I forskningsprojektet Fællesskaber på Tværs trækker vi blandt andet på traditionen fra Durkheim og definerer fællesskaber som kollektiver af samhørighed (KaS). KaS er grupper af mennesker, der oplever en positiv følelsesmæssig forbindelse til hinanden (for eksempel i form af identifikation, forståelse, sammenhold eller solidaritet knyttet til gruppen). I projektet har vi undersøgt vilkårene for fællesskaber på gymnasierne med særligt fokus på, hvordan man forbedrer mulighederne for fællesskaber på tværs af de unges forskelligartede baggrunde. Projektet er finansieret af Velux Fonden og gennemført i 2024-2026. Et af projektets delmål var at undersøge forholdet mellem sociale aktiviteter og fællesskaber på de fire gymnasier, der deltog i projektet. Til det formål deltog lærere, ledelse samt 2.g- og 3.g elever i ni fokusgruppeinterview, hvor de kortlagde deres eget gymnasiums sociale aktiviteter og diskuterede aktiviteterne med hinanden.

Resultaterne, der præsenteres i denne artikel, er baseret på en analyse af de 144 beskrivelser af enkeltaktiviteter, der indgår i interviewmaterialet. Analysen er foretaget i tre faser. I første fase er aktivitetsbeskrivelserne inddelt i kategorier efter deres formål. Resultatet er en aktivitetstypologi, der skelner mellem projektaktiviteter, interesseaktiviteter, fejringer, samværsaktiviteter og trivselsaktiviteter. I anden fase er aktivitetsbeskrivelserne gennemgået for at kortlægge de fællesskaber, som interviewpersonerne knytter til aktiviteterne. Kortlægningen identificerede to grundlæggende fællesskabstyper, der fremhæves på tværs af flere aktiviteter: Frivillige fællesskaber og institutionelle fællesskaber. I tredje fase undersøges forholdet mellem aktivitet og fællesskab for hver af de fem aktivitetstyper. Resultatet er en beskrivelse af de forskelligartede relationer, der er mellem sociale aktiviteter og fællesskaber på gymnasierne.

Sociale aktiviteter

I interviewene med lærere, ledere og elever er sociale aktiviteter defineret som ”frivillige aktiviteter uden et fagligt formål”, der er knyttet til gymnasiet, for eksempel ved at det foregår på gymnasiet eller ved at det involverer deltagere fra gymnasiet. Forud for fokusgruppediskussionerne har jeg pointeret, at det var en arbejdsdefinition, som godt kunne udfordres, og at deltagerne skulle inkludere de aktiviteter, som de fandt vigtige. Derfor er der i materialet eksempler på aktiviteter, som ikke er frivillige, men som udelukkende har et socialt formål, det gælder for eksempel aktiviteter som idrætsdag og hyttetur. Der er også aktiviteter med et tydeligt fagligt indhold, som for eksempel frivillig science eller frivillig fransk. Disse aktiviteter er taget med, da de i nogle tilfælde har en social funktion.

Analysen af de mange forskellige aktiviteter, der beskrives i interviewene, har resulteret i en aktivitetstypologi (Tabel 1), der kategoriserer aktiviteterne efter deres formål. Typerne er idealtyper, der beskriver generelle kendetegn ved og forskelle imellem de sociale aktiviteters formål, selvom gymnasiernes aktiviteter godt kan have flere formål.

Aktivitetstype	Formål	Eksempler
Projektaktivitet	At løse en fælles opgave, løfte et fælles ansvar eller gennemføre et fælles projekt	Musical, festudvalg, elevråd
Interesseaktivitet	At dyrke en fælles interesse	Kor, frivillig idræt, lektiecafe, studiekredse
Samværsaktivitet	At være sammen i uformelle rammer	Gymnasiefest, hænge ud efter skole, cafe
Fejring	At fejre en bestemt gruppe eller noget som en gruppe har opnået	Studenterkørsel, gallafest
Trivselsaktivitet	At fremme de unges trivsel	Introtur, pauseaktiviteter, sociale breaks i undervisningen

Tabel 1. Typer af sociale aktiviteter på gymnasierne.

Sociale fællesskaber

I deltagernes diskussioner af de sociale aktiviteter er det tydeligt, at de fleste aktiviteter knytter an til et bestemt fællesskab eller en bestemt gruppe af unge. Helt grundlæggende er der to hovedkategorier af gymnasiefællesskaber, som knyttes til sociale aktiviteter: De frivillige og de institutionelt definerede (Tabel 2).

Frivillige fællesskaber

De frivillige fællesskaber er dem, der opstår, når eleverne for eksempel sidder i elevrådet eller går til kor sammen, hvor de mødes med den samme gruppe mennesker jævnligt. Frivillige fællesskaber opstår også uafhængigt af sociale aktiviteter – det gælder for eksempel for elevernes ”primærgrupper”, som er grupper af elever, der er sammen i pauserne og efter skole. Fællesskaberne er frivillige, fordi de unge selv har valgt dem, og fordi de kan trække sig fra dem uden de store konsekvenser. Ud over primærgruppen er der to typer af frivillige fællesskaber: arbejdsfællesskaber og interessefællesskaber. De to typer af fællesskaber minder om hinanden, idet man i begge mødes fast over en længere periode med den samme gruppe og har et fælles fokus for samværet, men arbejdsfællesskaber er mere forpligtende end interessefællesskaber, fordi man er afhængige af hinanden, når man arbejder sammen.

Institutionelle fællesskaber

De institutionelt definerede fællesskaber er dem, som ikke nødvendigvis er ”rigtige fællesskaber” i den forstand, at de udgør et kollektiv af samhørighed, men som er vedvarende grupperinger af unge. Disse grupperinger har stor betydning for, hvem der er sammen, hvornår og hvor meget, og hvem, der arrangeres sociale aktiviteter for. Af institutionelt definerede fællesskaber er der årgangen (for eksempel alle 1.g’erne), studieretningen (for eksempel alle mat-fys’erne), holdet (for eksempel tyskholdet), klassen og hele skolen.

Frivillige	Institutionelle
Arbejdsfællesskaber	Hold
Interessefællesskaber	Klasse
Primærgrupper	Årgang
	Studieretning
	Hele skolen

Tabel 2. Typer af fællesskaber på gymnasierne.

Forholdet mellem sociale aktiviteter og fællesskaber

Der er en tydelig forskel på de frivillige og de institutionelle fællesskaber, når det kommer til forholdet til sociale aktiviteter. Hvor aktiviteterne er med til at etablere, dyrke og styrke de frivillige fællesskaber, er relationen mellem aktiviteter og institutionelle fællesskaber mere kompliceret og tvetydig. I det følgende gennemgår jeg forholdet mellem de forskellige typer af sociale aktiviteter og de fællesskaber, de knytter sig tydeligst an til.

Projektaktiviteter og arbejdsfællesskaber

Projektaktiviteter kan etablere endda meget stærke og blivende fællesskaber, afhængigt af projektets varighed, graden af forpligtelse og fordeling af opgaver blandt deltagerne. Når deltagerne arbejder sammen om et fælles projekt, er de afhængige af hinanden og får indsigt i (og respekt for) hinandens kompetencer og bidrag til det fælles arbejde.

Et eksempel, der går igen fra flere af gymnasierne, er arbejdet med at lave en musical. En ung fokusgruppedeltager beskriver, hvordan musicalarbejdet etablerer blivende relationer og fællesskab for dem, der deltager:

For mig var det godt at blive en del af et fællesskab i musicalen i 2.g. Og der mødte man både nogen fra 1.g og nogen fra 3.g. Og fordi der er en del interesse, når man forbereder en musical, så er det ret nemt at danne venskaber. Så dem har jeg holdt med rimelig længe også. (...) Man ender også med at have sådan et kammeratskab, fordi man er bange for, at projektet synker hele vejen igennem. Altså, man ender med at danne en form for familiært bånd. (...) Det er nok det, jeg er lykkeligst over, af ting, jeg har meldt mig til, udover selve skolen. (...) Og når man forbereder den musical, ender man med at blive relativt gode venner, fordi man mødes om aftenen, efter skole typisk. (...) Der er noget særligt ved at være villig til at ofre så væsentlig en del af ens fritid. Fordi man kan ikke rigtig spille cool. Altså, du kan ikke lade som om du er hævet over projektet, hvis du har tænkt dig at give tre måneders weekender til det. (Gymnasieelev)

I citatet knyttes fællesskab tydeligt til både arbejdsproces og arbejdsindhold. Det fælles mål om at skabe en musical og frygten for at tabe det hele på gulvet knytter deltagerne sammen til det punkt, hvor det for denne elev føles lige så sammentømret som en familie. Den unge fremhæver også, at netop den forpligtelse, som deltagerne udviser ved at ofre deres fritid på projektet, gør, at relationerne til de andre bliver autentiske. Blandt lærere og ledelse fremhæves musicalen også som en aktivitet, der skaber fællesskab, og her bemærkes det særligt, at musicalen evner at skabe fællesskab mellem unge, der er meget forskellige, fordi musical rummer mange forskelligartede opgaver, der hver især skal løses og spille sammen, for at forestillingen fungerer.

Interesseaktiviteter og interessefællesskaber

Når de unge dyrker fælles interesser på skolen, har de ikke som i projektaktiviteterne et fælles mål eller en fælles opgave, de løfter sammen. Interesseaktiviteternes primære funktion er i stedet at etablere et rum, hvor de unge møder ligesindede. Når man mødes netop med fokus på en bestemt ting eller aktivitet, har de unge en tryghed i, at de som minimum har en ting til fælles med de andre tilstedeværende. En ung fortæller her, hvordan bare bevidstheden om, at der var andre musikinteresserede på gymnasiet, og muligheden for at møde dem til forskellige musikaktiviteter gjorde, at han fik nye venner.

[I folkeskolen] kendte jeg ikke rigtig en masse, der var interesseret i [musik]. Vi havde det kun op til 3. klasse, og vi havde de værste faciliteter og sådan noget. Men så allerede i 1.g i grundforløbet, der havde vi ikke engang haft mulighed for at vælge musik endnu, men så var der: "hey, der er det her musical og big band. Der er de her ting, som der er folk, der godt kan lide musik også, der går her". Så har man mulighed for at melde sig på det, og så endte jeg med ikke at komme med på nogle af tingene, men jeg mødte stadig en masse mennesker, bare til at komme på optagelsesprøve på begge ting. Og jeg var sådan, okay, nu har jeg fået nogle nye venner allerede, som har lidt de her interesser, som jeg også interesserer mig for. (Gymnasieelev)

I andre unges beskrivelse af interesseaktiviteter skal der mere til end et enkelt møde, men de fremhæver på tilsvarende måde, hvordan interesseaktiviteterne giver dem et fællesskab, de ikke ellers ville have haft.

Samværsaktiviteter og primærgrupper

Til forskel fra interesse- og projektaktiviteterne etablerer samværsaktiviteterne ikke som sådan nye fællesskaber. Til gengæld dyrker de unge deres allerede eksisterende fællesskaber og særligt deres primærgrupper i samværsaktiviteterne, fordi de her har mulighed for at være sammen på en anden måde end i hverdagen. Det gælder uanset hvilket niveau, aktiviteten har: om det kun er hygge efter skole for primærgruppen, til en klassefest eller til café for hele skolen. For de unge, der ikke har en primærgruppe, kan deltagelse i større samværsaktiviteter være en decideret ubehagelig oplevelse, hvor de ikke ved, hvad de skal gøre af sig selv og hvem, de skal være sammen med. For de unge, der omvendt deltager med etablerede fællesskaber, giver samværsaktiviteterne mulighed for at udvide bekendtskabskredsen og opleve en følelse af fællesskab med hele den store gruppe af unge, der typisk deltager i fx festerne. I nedenstående interviewuddrag taler de unge om, hvilken funktion festerne har, og hvad der ville mangle, hvis ikke der var gymnasiefest.

D: *[Festerne har] ikke anden funktion end at drikke sig fulde og være sammen.*

F: *[Festerne er] et sted, hvor man – helt uden at det ville være mærkeligt – kan gå op til en, hvis man gerne vil snakke med en person eller man havde et crush på en person. Så jeg tror, det er de steder, hvor man sådan lige kan loosne lidt op, og så lige gå hen til den her person og så sige hej, uden at det sådan er ude af karakter.*

E: *Jeg tror, jeg så har stødt ind i mange mennesker, fordi man var fuldt til fest, og så kunne man ligesom...*

D: *Man har lidt en undskyldning.*

E: *... så snakker man sammen der, og så når man ser hinanden på gangen, så siger man lige hej (...)*

D: *Der er også det, at det giver noget at snakke om altså ugen efter; "hvad skete der til festen". Så der vil helt klart mangle et eller andet.*

F: *Det er et stort fællesskab, som bliver fjernet i hvert fald. (Gymnasieelev)*

Oplevelsen af, at samværsaktiviteter dyrker, styrker og udvider eksisterende fællesskaber, er naturligvis kun tilgængelig for dem, der rent faktisk deltager. På gymnasierne er der erfaringer med, at samværsaktiviteter, der egentlig er knyttet til et bestemt institutionelt fællesskab, ikke nødvendigvis er for alle. Det kan være, hvis der er en fest for klassen, som ikke alle er inviteret til, eller hvis der er arrangementer for hele skolen, som bestemte grupper udebliver fra.

Fejring og de institutionelle fællesskaber

De fleste af de fejring, der er beskrevet i materialet, er målrettet et bestemt institutionelt fællesskab og fejrer netop dette fællesskab eller noget, som fællesskabet har opnået. Det gælder fx studenterkørsel på klasseniveau, sidste skoledag på årgangsniveau og international day på skoleniveau (se citat). Fejringerne samler i højere grad end samværsaktiviteterne hele det institutionelle fællesskab. Lærerne fortæller fx om hvordan de elever, der ellers ikke deltager i festerne, alligevel kommer til galla, og både elever og lærere fortæller hvordan fejringerne fylder dem med stærke følelser og glæde ved fællesskabet. På et af gymnasierne er der en årlig skolefejring, der kaldes international day. I nedenstående uddrag fortæller en lærer og en leder om, hvordan arrangementet fejrer den diversitet, der er blandt eleverne på skolen.

B: [Til international day] har vi sådan nogle boder, der repræsenterer et land eller et område. Sidste år havde vi 34 boder. Nogle gange lægger vi lande sammen i en bod, det kan fx være en Nordafrika bod, hvis man har to elever fra Marokko og en med tunesiske rødder, og så var der nordatlantisk, hvor der var to fra Island og en fra Grønland, men ellers så kan det være lande. Den dag hylder vi den diversitet og forskellighed, vi har på skolen. (...) Så det giver sådan et boost til det der med, at forskelligheden er givende. Så det er også en af de der dage, hvor man bare...

A: ...bliver fyldt godt op på kærligheden og glæde. Det er bare for vild en dag. (Gymnasielærer og -leder)

Eftersom fejringerne dyrker og styrker de institutionelle fællesskaber og fordi de opfattes som vigtige traditioner, opleves det som ekstra problematisk, hvis der er unge, der ikke deltager eller deltager på en forkert måde. På flere gymnasier er dette eksemplificeret ved studenterkørsel. Nogle steder skal studenterkørsel arrangeres allerede i 1. g, inden eleverne har oplevet studenterkørsel for ældre årgange og forstår, hvad det går ud på. Studenterkørsel involverer desuden kombinationen af potentielt meget fulde unge og forældre, der er afholdende, hvilket gør det svært for særligt muslimske unge at deltage.

Trivselsaktiviteter og de institutionelle fællesskaber

I sammenligning med de andre aktivitetstyper, der trods forskelle minder om hinanden på tværs af gymnasierne, er der stor forskel på trivselsaktiviteterne på de enkelte gymnasier - både i antal og indhold, men også i forholdet til fællesskaber. Nogle af trivselsaktiviteterne ser faktisk ud til at være med til at transformere institutionelle fællesskaber til egentlige kollektiver af samhørighed.

Det er naturligvis ikke gjort med en enkelt aktivitet, men der er i materialet flere eksempler på, at de unge i forbindelse med trivselsaktiviteter oplever, at de knyttes stærkere til de andre unge i klassen, på årgangen, i skolen generelt og i nogle tilfælde også til lærerne. En trivselsaktivitet, der går igen på de fleste gymnasier, og som forbindes positivt til både klasse- og skolefællesskabet, er idrætsdagen.

F: Idrætsdag er jo bare supergodt. Både fordi det styrker klassefællesskabet pr. klasse, fordi man laver hele det, hvor man klæder sig ud, og man mødes og gør noget ud af at lave et ordentligt kamprøb, og finde en ordentlig udklædning. Altså, det giver noget klassefællesskab at dyste mod de andre klasser. Men det giver også bare, at man møder nogle andre klasser, som man måske ikke havde mødt.

E: Også fordi, det er så tidligt på året, så alle 1.g'erne det er stadig deres grundforløb, så det er det første sådan store arrangement, der er på året. Hvor alle ligesom er med. (Gymnasieelever)

Generelt prøver lærerne mange forskellige trivselsaktiviteter af og låner elementer fra andre aktivitetstyper. Når det ikke altid lykkes at styrke de institutionelle fællesskaber, er det ofte fordi elementer fra frivillige aktiviteter ikke kan overføres til de obligatoriske aktiviteter uden at elevernes deltagelse mister sin autenticitet.

Konklusion

I forlængelse af gymnasiernes fokus på fællesskab som et strategisk vigtigt indsatsområde er der opstået en interesse for at styrke den institutionelle understøttelse af fællesskaber. På mange gymnasier opfattes de sociale aktiviteter som et vigtigt element i denne understøttelse. Ovenstående analyse viser dog, at forholdet mellem sociale aktiviteter og fællesskaber er langt fra entydigt. Frivillige sociale aktiviteter kan være med til at etablere fællesskaber, der fremstår som kollektiver af samhørighed, særligt når de unge arbejder sammen mod et fælles mål, mens obligatoriske sociale aktiviteter omvendt kan virke akavede og kontraproduktive, hvis ikke de unge er motiverede for at deltage. Sociale aktiviteter kan dyrke, styrke og fejre (etablerede) fællesskaber, men er samtidig ubehagelige for dem, der står uden for fællesskaberne og fremmedgørende for dem, der ikke deltager.

Referencer

Børne- og Undervisningsministeriet. (2025). *Bekendtgørelse af lov om de gymnasiale uddannelser* (LBK nr. 1106 af 12/09/2025). Retsinformation. <https://www.retsinformation.dk/eli/lta/2025/1106>

Collins, R. (2004). *Interaction ritual chains*. Princeton University Press.
<https://doi.org/10.1515/9781400851744>

Danmarks Evalueringsinstitut. (2019). *Elevtrivsel på de gymnasiale uddannelser*. EVA.
<https://eva.dk/Media/638372882948794906/Elevtrivsel%20p%C3%A5%20de%20gymnasiale%20uddannelser.pdf>

Durkheim, É. (1995). *The elementary forms of religious life* (K. E. Fields, Trans.). Free Press. (Original udgave 1912)

Turner, V. (1969). *The ritual process: Structure and anti-structure*. Aldine Publishing.
<https://doi.org/10.4324/9781315134666>

